

Priðjudaginn 27. júní 1944.

Nr. 53/1944. **Protabú Guðmundar H. Þórðarsonar**

(Einar B. Guðmundsson)

gegn

Sigurjóni Jónssyni

(cand. jur. Guttormur Erlendsson).

Rifting handveðréttar.

Dómur hæstaréttar.

Áfrýjandi, sem skotið hefur máli þessu til hæstaréttar með stefnu 24. apríl þ. á., krefst þess, að riftað verði handveðsetningu tryggingarbréfs að fjárhæð kr. 350000.00 með 4. veðrétti í húsinu nr. 20 við Hafnarstræti og nr. 2 við Lækjartorg, en veðsetning greinds bréfs er talin hafa farið fram um mánaðamótin nóvember og desember 1942. Svo krefst áfrýjandi og málskostnaðar úr hendi stefnda bæði í héraði og fyrir hæstarétti eftir mati dómsins.

Stefndi krefst staðfestingar héraðsdómsins og málskostnaðar fyrir hæstarétti úr hendi áfrýjanda eftir mati dómsins.

Tryggingarbréf það, sem í máli þessu greinir, var eign h/f Hótel Heklu og hafði það félag veitt Guðmundi H. Þórðarsyni leyfi til að veðsetja það. Var hið veðsetta verðmæti því ekki eign, sem renna átti til þrotabús Guðmundar, og ekki hefur þrotabúinu á neinn hátt verið íþyngt vegna veðsetningarinnar, enda er engri kröfu lýst á hendur búinu af h/f Hótel Heklu. Samkvæmt þessu veitir hvorki 20. gr. né önnur ákvæði laga nr. 25/1929 um gjaldþrotaskipti þrotabúinu heimild til að rifta veðsetningu þessari. Ber því að staðfesta hinn áfrýjaða dóm að niðurstöðu til.

Eftir þessum úrslitum þykir rétt að dæma áfrýjanda til að greiða stefnda fyrir hæstarétti málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn 600 krónur.

Því dæmist rétt vera:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, þrotabú Guðmundar H. Þórðarsonar,

greiði stefnda, Sigurjóni Jónssyni, 600 krónur í málskostnað fyrir hæstarétti.

Dóminum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 4. marz 1944.

Með afsali dagsettu 25. ágúst 1942 seldi gjaldþroti, Guðmundur H. Þórðarson, kaupmaður hér í bæ, stefnda Sigurjóni Jónssyni bankaritara, til heimilis á Þverholti 7 hér í bæ, fasteignina nr. 7 við Þverholt hér í bæ. Kaupverðið var kr. 135000.00 og var það greitt þannig:

1. Kaupandi tók að sér að greiða áhvilandi veðskuldir á 1., 2. og 3. veðrétti eignarinnar	kr. 57325.57
2. Kaupandi gaf út skuldabréf til seljanda tryggt með 4. veðrétti í eigninni	— 9024.22
3. Eftirstöðvarnar greiddar í peningum	— 68650.21

Kr. 135000.00

Nálægt mánaðamótum nóvember og desember 1942 tilkynnti stefndi gjaldþrota, að hann hefði komizt að því, að tryggingarbréfi að upphæð kr. 80000.00 hefði verið þinglýst á 4. veðrétti eignarinnar. Viðurkenndi gjaldþroti þá að hafa gefið út fyrrgreint 80 þúsund króna tryggingarbréf í júlí 1942 eða rúmum mánuði áður en hann seldi stefnda Þverholt 7. Varð það að samkomulagi þeirra, að gjaldþroti fengi frest til 15. janúar f. á. til að afhenda stefnda bréfið. Jafnframt setti hann stefnda að handveði til tryggingar því, að hann yrði ekki fyrir neinu tjóni af nefndri 80 þúsund króna veðsetningu, svo og af 5000 króna vixli, er stefndi keypti af honum samtímis, eftirtalin bréf:

1. Tryggingarbréf með vixli til handhafa tryggt með 4. veðrétti í Hótel Heklu að upphæð ..	kr. 350000.00
2. Skuldabréf það, er að framan greinir	— 9024.22

Er framangreindur frestur var útrunninn, krafðist stefndi afhendingar á 80 þúsund króna tryggingarbréfinu. Gjaldþroti lofaði að afhenda bréfið, en stóð ekki við það. Fékk hann svo nýjan frest til að koma þessu í lag og setti stefnda til frekari tryggingar að handveði eftirtalin bréf:

3. Tryggingarbréf með vixli til handhafa, tryggt með 3. veðrétti í Svanastöðum í Mosfellssveit að upphæð	— 45000.00

4. Tryggingarbréf með vixli til handhafa, tryggt með 3. veðrétti í jörðinni Grjótæk í Stokks-eyrarhreppi, að upphæð kr. 20000.00

Á skiptafundi, sem haldinn var í þrotabúi gjaldþrota 26. febrúar f. á., en bú hans var tekið til gjaldþrotameðferðar 27. janúar f. á., var talið, að handveðsetningar þær, er um ræðir í 1., 3. og 4. lið hér að framan, væru riftanlegar samkvæmt ákvæðum laga nr. 25 14. júní 1929 um gjaldþrotaskipti. Höfðaði þrotabúið síðan með stefnu dagsettri 1. marz f. á. mál á hendur stefnda til riftunar téðum veðsetningum. Voru réttarkröfur þrotabúsins þær, að stefndi yrði dæmdur til að skila aftur veðbréfum þeim, er um ræðir í 1., 3. og 4. lið hér að framan, auk greiðslu málskostnaðar úr hendi stefnda eftir mati réttarins.

Í rekstri málsins hefur stefndi afhent stefnanda bréf þau, er nefnd eru í 3. og 4. lið, og lýtur málið því nú aðeins að skyldu stefnda til að afhenda tryggingarbréfið í 1. lið hér að framan.

Stefndi mótmælir kröfum stefnanda og gerir þær réttarkröfur, að hann verði sýknaður og honum tildæmdur málskostnaður að skaðlausu eftir mati réttarins.

Stefndi byggir sýknukröfu sína í fyrsta lagi á því, að stefnandi sé ekki réttur aðili til að krefjast riftunar á handveðsetningu 350 þúsund króna tryggingarbréfsins. Hótel Hekla h/f hafi átt verðmæti það, sem sett var til tryggingar, og hafi gjaldþroti ekki getað gert ráðstafanir um eignir þess félags. Stefnandi myndi heldur ekki græðast fé á riftuninni, því að Hótel Hekla h/f ætti að fá bréfið, en ekki stefnandi.

Meiri hluti stjórnar Hótel Heklu h/f leyfði, að 350 þúsund króna tryggingarbréfið væri sett til tryggingar vixilskuld gjaldþrota. Gjaldþroti var einn skuldari á vixlinum, og var ekki hægt að nota vixilinn, nema með því að hafa tryggingarbréfið í höndum líka. Eftir upphaf gjaldþrotaskipta kom búið í stað þrotamanns að því er snertir fjárréttindi hans og fjárskyldur almennt. Á það verður eigi fallið, að skilyrði fyrir því, að riftunarmál megi höfða, sé, að þrotabúinu græðist fé við það. Skiptafundur í þrotabúi Hótel Heklu h/f, haldinn 29. okt. f. á., lýsti sig samþykkan því, að mál þetta héldi áfram, en krafðist þess jafnframt, að Hótel Hekla h/f fengi 350 þúsund króna veðskuldabréfið eða þá fjárhæð, sem upp í það greiddist við uppboð á húseign félagsins.

Samkvæmt framansögðu verður að telja, að stefnandi máls þessa sé bær að krefjast afhendingar á fyrrgreindu veðskuldabréfi, og verður því þessi sýknuástæða stefnda eigi tekin til greina.

Í öðru lagi byggir stefndi sýknukröfu sína á því, að krafan, sem veðsetning sú, sem um er deilt, er til tryggingar fyrir, hafi stofnast á sama tíma og veðsetningin fór fram eða svo litlu síðar að jafna megi til samtímis stofnunar.

Umrætt 80 þúsund króna tryggingarbréf er dagsett 21. júlí 1942. Daginn eftir eða næstu daga á eftir tók sá fulltrúi lögmanns, er annast þinglýsingar, við bréfinu og var hann eftir því, sem upplýst er í málinu, látinn ráða því, hvort hann innritaði bréfið til þinglesturs fyrr eða síðar, en hann var þó beðinn að gæta þess, ef ný skjöl varðandi Þverholt 7 kæmu til hans, að láta þá bréfið ganga á undan þeim. Fulltrúinn lagði bréfið á ákveðinn stað, en kveðst síðan hafa misst skjalið úr minni sínu, þar til hann rakst á það síðar óþinglesið. Innritaði hann þá skjalið til þinglesturs samdægurs eða næsta dag, og var það 17. desember 1942.

Stefndi heldur því fram, að hann hafi ekki fengið að vita um tilvist 80 þúsund króna tryggingarbréfsins fyrr en fyrstu dagana í desember 1942, er Björn Ólafs lögfræðingur, sem aðstoðaði hann við kaup húseignarinnar nr. 7 við Þverholt, hringdi til hans í síma og sagði honum frá bréfinu. Sama dag eða daginn eftir hafi þeir farið til gjaldþrota og stefndi krafizt þess, að bréfinu yrði strax aflýst. Gjaldþroti hafi viljað strax greiða úr þessu, og hafi endirinn orðið sá, að stefndi tók við 350 þúsund króna tryggingarbréfinu, eins og áður segir.

Björn Ólafs hefur borið það, að hann muni ekki betur, en að það hafi verið 3. desember 1942, sem stefndi fékk 350 þúsund króna tryggingarbréfið afhent, og hafi verið liðnir í mesta lagi 10—12 dagar frá því, að hann (Björn) fékk vitneskju um 80 þúsund króna bréfið. Segir Björn, að sökum þess að hann hafi haldið hálf í hvoru, að stefndi hefði gefið út 80 þúsund króna bréfið, hafi hann ekki sagt honum strax frá þessari vitneskju sinni, en 1—2 dögum eftir að hann fékk þessa vitneskju hafi hann sagt stefnda frá tilvist bréfsins. Síðan hafi ekki liðið meira en örfáir dagar, um vika, þar til gjaldþroti hafði veðsett stefnda tryggingarbréfið. Kveðst Björn hafa hafizt handa um að fá tryggingar frá gjaldþrota til handa stefnda strax og stefndi hafði fengið vitneskju um tilvist 80 þúsund króna bréfsins.

Gjaldþroti hefur haldið því fram, að hann hafi sagt stefnda frá tilvist 80 þúsund króna bréfsins, er samningar fóru fram milli þeirra um kaupin á Þverholti 7, en því hafa stefndi og Björn Ólafs, sem var við og aðstoðaði stefnda við kaupin, eindregið mótmælt.

Áðurnefndur fulltrúi lögmanns fullyrðir, að stefndi hafi ekki fengið vitneskju frá sér um tilvist 80 þúsund króna bréfsins, á meðan það var óinnfært í veðmálabækur, og telur hann afar ólíklegt og jafnvel útilokað, að nokkur annar hafi gefið stefnda vitneskju um bréfið á þeim tíma.

Í afsali því, er stefndi fékk hjá gjaldþrota fyrir Þverholti 7, er ekki getið um 80 þúsund króna bréfið.

Gegn eindregnum mótmælum stefnda verður eigi talið sannað,

að hann hafi fengið vitneskju um 80 þúsund króna bréfið, fyrr en Björn Ólafs skýrði honum frá tilvist þess. Að vísu var krafa sú, er bréfið hljóðaði um, til fyrr, en gagnvart stefnda, að því er snertir möguleika hans á því að tryggja kröfuna, var hún ekki til fyrr en hann fékk vitneskju um hana.

Samkvæmt 20. gr. laga nr. 25 14. júní 1929, um gjaldþrotaskipti, eru veðskuldbindingar þær, er þrotamaður hefur gengizt undir á síðustu 6 mánuðum, áður en hann varð gjaldþrota, til tryggingar kröfum á hendur honum, sem ekki eru stofnaðar á sama tíma, ógildar að því er húið snertir. Ákvæði þetta á að hindra það, að skuldheimtumaður geti allt í einu útvegað sér af ótta við gjaldþrot skuldara veð fyrir kröfu, sem hann áður hafði ekki tryggingar fyrir, og skapað sér þannig betri aðstöðu á kostnað annarra kröfuhafa skuldara. Séu hins vegar veðskuldbindingar þrotamanns settar til tryggingar kröfum á hendur honum, sem stofnaðar eru á sama tíma, er ekki verið að mismuna eldri kröfuhöfum þrotamanns, og eru því þær veðskuldbindingar gildar.

Því hefur eigi verið mótmælt, að stefndi hafi strax hafizt handa um að fá tryggingar hjá gjaldþrota, er hann fékk vitneskju um 80 þúsund króna bréfið. Tilraunir og viðræður um tryggingar fyrir kröfunni virðast hafa verið samfelldar og þær hætta ekki fyrr en 350 þúsund króna bréfið er sett til tryggingar kröfunni nokkrum dögum, um viku, síðar. Það er því beint samband milli stofnunar kröfunnar gagnvart stefnda í þeirri merkingu, er áður greinir, og veðskuldbindingarinnar fyrir kröfunni, og hefur þetta samband aldrei rofnað. Hér er því ekki verið að mismuna eldri kröfuhöfum þrotamanns með veðskuldbindnigunni. Þykir því verða að telja margnefnda veðsetningu hliðstæða því, að veðsetning og krafa hafi stofnast á sama tíma, og því rétt að láta sömu reglur gilda um hvort tveggja. Samkvæmt þessu er veðskuldbindingin eigi riftanleg samkvæmt 20. gr. gjaldþrotaskiptalaganna, og þar sem eigi hefur verið sýnt fram á, að hún sé riftanleg af öðrum ástæðum, ber að sýkna stefnda af kröfum stefnanda í máli þessu.

Eftir atvikum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Dóm þennan hefur kveðið upp Þórður Björnsson setudómari.

Því dæmist rétt vera:

Stefndi, Sigurjón Jónsson, skal vera sýkn af kröfum stefnanda, þrotabús Guðmundar H. Þórðarsonar, í máli þessu.

Málskostnaður falli niður.